

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ РОЗВИНЕНOSTІ ДИДАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ВІЙСЬКОВОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

використовувати якомога більше позитивних непрямих вимог і якомога менше негативних. Вибір тих чи інших форм вимог не може бути довільним, він визначається реальними умовами навчально-виховного процесу, конкретної педагогічної ситуації.

Слід пам'ятати, що чим краще керівник гуртка володіє різними формами вимоги, тим різноманітніший арсенал прийомів впливу на гуртківців, і тим самим створюється основа для застосування інших методів педагогічного стимулювання.

Висновки. Таким чином, педагогічне стимулювання особистості будуємо так, що педагоги використовують у змісті базову й варіативну складові. Пріоритетними напрямками педагогічної діяльності є: педагогічне стимулювання особистості гуртківця, який характеризується людяністю, милосердям, добротою, доброчесністю, доброзичливістю, щедрістю, гідністю та іншими моральними чеснотами; організація ціннісно-орієнтаційної діяльності гуртківців в позашкільних технічних закладах. Це складний і багатогранний процес.

Він вимагає розроблення інноваційних навчально-виховних технологій, апробацій і цілісного впровадження цільової творчої програми розвитку особистості, що і є головним завданням позашкільця.

1. Амонашвили Ш.А. *Здрастуйте, дети!* – М., 1983.

2. Бабанский Ю.К. *Методы обучения в современной общеобразовательной школе.* – М.: Просвещение, – 1985.

3. Бех І.Д. *Особистісно зорієнтоване виховання.* – К. ІЗМН 1998. – 204 с.

4. Львова Ю.Л. *Педагогические этюды.* – М., 1980.

5. *Методика воспитательной работы.* Под. ред. В.М.Коротова. – М.: Просвещение, 1990.

6. *Новое педагогическое мышление.* Под. ред. А.В.Петровского. – М.: Педагогика. – 1989.

7. Турбовской Я.С. *Средства и методы педагогического воздействия.* – М., 1980.

8. Шилова М.И. *Учителю о воспитанности школьников.* – М.: Педагогика, 1990.

Сергій Морозов, кандидат педагогічних наук, доцент

Олена Синчишина, викладач

Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
м. Хмельницький

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ РОЗВИНЕНOSTІ ДИДАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ВІЙСЬКОВОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті обґрунтовані основні складові методики визначення рівнів розвиненості дидактичної культури викладача військового вищого навчального закладу; охарактеризовано ознаки високого, середнього і низького рівнів зазначеної властивості.

Постановка проблеми. Для всебічного вивчення педагогічних умов ефективного розвитку дидактичної культури у викладачів військових вищих навчальних закладів (далі ВВНЗ) у нашому дослідженні методом групової експертної оцінки було визначено сукупність критеріїв і показників розвиненості зазначеної властивості. Але для повноцінного вивчення проблеми необхідно також розробити кількісний міру розвиненості окремого показника.

Метою статті є обґрунтування методики визначення рівнів розвиненості дидактичної культури викладача ВВНЗ.

Виклад основного матеріалу. У результаті

проведеної роботи з експертами нами було розроблено ряд оцінок рівня розвиненості окремого показника зазначеної властивості:

“5” – якщо якість добре розвинена, ознаки показника у викладача виявляються постійно, в усіх видах навчально-виховної діяльності, підтверджуються глибокими знаннями сутності психолого-педагогічних явищ;

“4” – якість розвинена, ознаки показника виявляються майже завжди, у більшості видів навчально-виховної діяльності;

“3” – якість розвинена недостатньо, ознаки показника виявляються періодично;

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ РОЗВИНЕНOSTІ ДИДАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ВІЙСЬКОВОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

“2” – якість не розвинена, ознаки показника виявляються рідко;

“1” – ознаки показника не виявляються.

Використовуючи визначені показники та запропонований ряд оцінок, можна визначити рівень розвиненості як окремої дидактичної якості, так і загальний рівень розвиненості дидактичної культури. Під рівнем розвиненості дидактичної культури викладача ВВНЗ ми розуміємо міру величини [5], ступінь якості [6], [3] розвиненості у нього найважливіших педагогічних властивостей, які переконливо і достовірно свідчать про наявність дидактичної культури, тобто є показниками цієї властивості особистості.

Ураховуючи те, що показники не є абсолютно рівнозначними, і урівняти їх неможливо, з певною часткою наближення ми розглядаємо їх як рівноцінні. Визначивши оцінку кожного показника згідно з кількісним рядом у балах (від 5 до 1), вираховуємо середнє арифметичне оцінок усіх показників. Відповідно до отриманої кількості балів визначаємо рівень розвиненості дидактичної культури (табл. 1).

Визначення рівня розвиненості дидактичної культури

Середня оцінка прояву показників ДК	Рівень розвиненості ДК
3,51 – 5,00	Високий
2,50 – 3,50	Середній
1,00 – 2,49	Низький

Відсоткові значення проміжку балів і відповідні їм рівні розроблено на основі шкали бажаності Харрінгтона [1], [4], з урахуванням досвіду використання її у педагогічних дослідженнях [2]. Для більш простого визначення рівня розвиненості ДК у розробленій у нашому дослідженні методиці застосовано шкалу, в якій за числовими значеннями об'єднано дуже високий рівень із високим під назвою “високий” і, відповідно, дуже низький – із низьким під назвою “низький”.

Розглянемо ознаки основних показників розвиненості дидактичної культури у викладачів, що є типовими і конкретними проявами суттєвих сторін певної якості та свідчать про наявність і рівень її розвиненості.

Для *високого рівня* розвиненості дидактичної культури характерними є:

- яскраво виражена і підтверджена практикою сформованість дидактичних цінностей; постійна внутрішня потреба в оволодінні психолого-педагогічними знаннями, навичками та вміннями;

- високий ступінь технологічної готовності до здійснення дидактичної діяльності; значне переважання суспільних мотивів у зацікавленості навчально-виховною роботою, стійкий прояв активності, творчості, ініціативи під час підготовки і проведення занять, заходів виховної роботи тощо;

- реалізовані на практиці вміння розв'язувати дидактичні завдання в умовах традиційного педагогічного середовища; свідоме ставлення до виконання обов'язків, котрі пов'язані з розв'язуванням психолого-педагогічних завдань;

- високий ступінь теоретичної і методологічної готовності до здійснення інноваційно-дидактичного процесу; стійке прагнення до цілеспрямованого спілкування з педагогічними тем із колегами, курсантами, слухачами тощо;

- високий ступінь готовності до дидактичної культуротворчості; намагання якнайкраще оволодіти провідними дидактичними методиками;

- виражені впевнені вміння розв'язувати дидактичні завдання в умовах інноваційно-дидактичного середовища; активна участь викладача в науковій роботі ВВНЗ;

- активне використання в дидактичній діяльності авторських і привнесених з досвіду колег інновацій; глибокі, міцні психолого-педагогічні знання, вміння застосовувати їх у практичній навчально-виховній діяльності;

- яскраво виражена здатність до формування власних інноваційних елементів дидактичного процесу; постійна цілеспрямована робота щодо педагогічного самовдосконалення;

- високий ступінь опанування інноваційних прийомів і методів у практичній діяльності;

- активне й ефективно застосовування теоретичних положень філософії, психології, педагогіки, методики у процесі педагогічної діяльності;

- систематичне застосування педагогічних ідей у конкретних ситуаціях навчально-виховної роботи;

- об'єктивне оцінювання своєї навчально-виховної діяльності, чітко виражене вміння знаходити науково обґрунтоване пояснення успіхів і недоліків, прогнозувати результати роботи;

- виражене прагнення до взаємної дидактичної творчості зі слухачами та курсантами; доброзичливе, товариське ставлення до навколишніх, висока комунікабельність;

- наявність власної дидактичної системи, що забезпечує високу продуктивність педагогічної діяльності.

Середньому рівневі розвиненості дидактичної культури викладача ВВНЗ властиві такі ознаки:

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ РОЗВИНЕНOSTІ ДИДАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ВІЙСЬКОВОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

- наявність дидактичних цінностей; періодичний прояв внутрішньої потреби в опануванні психолого-педагогічних знань, навичок і умінь;

- середній ступінь технологічної готовності до здійснення дидактичної діяльності; наявність суспільних мотивів у зацікавленості навчально-виховною роботою, періодичний прояв активності, творчості, ініціативи під час підготовки і проведення занять, заходів виховної роботи тощо;

- епізодичний прояв умінь розв'язувати дидактичні завдання в умовах традиційного педагогічного середовища; іноді пасивне виконання психолого-педагогічних завдань;

- середній ступінь теоретичної і методологічної готовності до здійснення інноваційно-дидактичного процесу; епізодичне спілкування з педагогічних тем із колегами, курсантами, слухачами тощо;

- періодичний прояв дидактичної культуротворчості; намагання обмежуватися традиційними, іноді застарілими дидактичними методиками;

- наявність умінь в основному розв'язувати дидактичні завдання в умовах інноваційно-дидактичного середовища;

- епізодичне застосування в дидактичній діяльності авторських і привнесених з досвіду колег інновацій; середньо розвинені психолого-педагогічні знання та відповідні уміння застосовувати їх у практичній навчально-виховній діяльності;

- періодичний прояв здатності до формування власних інноваційних елементів дидактичного процесу;

- середній ступінь опанування інноваційних прийомів і методів у практичній діяльності;

- періодичне застосування теоретичних положень філософії, психології, педагогіки, методики у процесі педагогічної діяльності;

- епізодичне застосування педагогічних ідей у навчально-виховній роботі;

- в основному об'єктивне оцінювання своєї навчально-виховної діяльності;

- середньо розвинені уміння застосовувати дидактичну творчість у роботі зі слухачами та курсантами;

- прояв намагань створити власну дидактичну систему.

Низький рівень розвиненості у викладача дидактичної культури характеризують:

- відсутність виражених дидактичних цінностей, проявів потреби в удосконаленні дидактичних знань, навчально-виховної діяльності;

- низька технологічна готовність до здійснення

дидактичної діяльності; переважання суто особистісних мотивів у досягненні цілей навчально-виховної діяльності, пошук користі від неї, ухилення від виконання відповідальних навчально-виховних завдань, обов'язків;

- відсутність умінь розв'язувати дидактичні завдання в умовах традиційного педагогічного середовища; байдуже ставлення до психолого-педагогічних завдань;

- низький ступінь теоретичної і методологічної готовності до здійснення інноваційно-дидактичного процесу; уникання спілкування з педагогічних тем із колегами, курсантами, слухачами тощо;

- уникання дидактичної культуротворчості; відсутність ініціативи, творчості у розв'язуванні дидактичних завдань;

- неспроможність якісно розв'язувати дидактичні завдання в умовах інноваційно-дидактичного середовища;

- ігнорування інновацій в дидактичній діяльності; слабо розвинені психолого-педагогічні знання та відповідні уміння застосовувати їх у практичній навчально-виховній діяльності;

- відсутність прояву здатності до формування власних інноваційних елементів дидактичного процесу;

- низький ступінь опанування інноваційних прийомів і методів у практичній діяльності;

- нехтування теоретичними положеннями філософії, психології, педагогіки, методики у процесі педагогічної діяльності;

- уникання застосування педагогічних ідей у навчально-виховній роботі;

- в основному необ'єктивне оцінювання своєї дидактичної діяльності, пасивне ставлення до навчально-виховного самовдосконалення;

- невміння або небажання застосовувати дидактичну творчість у роботі зі слухачами та курсантами;

- відсутність спроб щодо створення власної дидактичної системи.

Методика визначення рівня розвиненості дидактичної культури, що розроблена під час нашого дисертаційного дослідження, дала змогу розробити засіб визначення стану розвиненості цієї властивості особистості у викладача ВВНЗ. За допомогою "Листа визначення рівня дидактичної культури у викладачів" нами було здійснено "вимірювання" (зрізи) під час констатувального і формувального експериментів.

Висновок. У процесі дослідницько-експериментальної роботи встановлено, що використання зазначеної методики забезпечує цілеспрямованість і конкретність розвитку у

ЯРОСЛАВ ЯРОСЛАВЕНКО (ВІНЦОВСЬКИЙ) – КОМПОЗИТОР, ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ

викладачів дидактичних якостей, суттєво підвищує ефективність цього процесу, а також сприяє дидактичному самовдосконаленню науково-педагогічного складу.

Таким чином, системне, цілісне уявлення про дидактичну культуру викладача ВВНЗ, розробка методики визначення рівнів її розвиненості є теоретичною передумовою для обґрунтування основних педагогічних умов ефективного розвитку зазначеної властивості.

1. Адлер Ю.П., Маркова Е.В., Грановский Ю.В. *Планирование эксперимента при поиске оптимальных условий.* – М.: Наука, 1976. – 279 с.

2. Балашов В.А. *Формирование профессиональных качеств у слушателей-пограничников в процессе профессионального обучения: Дис... канд. пед. наук: 20.01.06.* – Хмельницкий, 1996. – 263 с.

3. *Новий тлумачний словник української мови у трьох томах 200 000 слів / Укл.: В. Яременко, О. Сліпушко.* – К.: Аконт, 2007. – Т.3. – 862 с.

4. Черепанов В.С. *Экспертные оценки в педагогических исследованиях.* – М.: Педагогика, 1989. – 152 с.

5. <http://www.tradenetsystem.com>.

6. <http://www.slovyk.net>.

Петро Гушоватий, заслужений працівник культури України, доцент,
завідувач кафедри методики музичного виховання і диригування
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ЯРОСЛАВ ЯРОСЛАВЕНКО (ВІНЦОВСЬКИЙ) – КОМПОЗИТОР, ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ

У статті висвітлюється життєвий і творчий шлях відомого західноукраїнського композитора, диригента, громадського діяча Ярослава Ярославенка (Вінцовського).

Постановка проблеми. Пошук нових концептуальних засад відродження й розвитку української культури ставить перед дослідниками завдання глибоко вивчити й осмислити мистецькі надбання окремих регіонів, зокрема опрацювати різноманітні ланки культурного життя прадавньої української території – Галичини. Будучи тривалий час відірваною від України, протягом 6-ти століть поневоленою іноземними державами, ця земля зазнала відчутного національного, релігійного та політичного гніту. Однак і в часи перебування у складі Австрійської імперії, і під владою Польщі процес розвитку українського мистецтва завжди супроводжувався зусиллями задля утвердження національної самобутності.

Музична культура Галичини є однією із складових частин історії української культури. Період початку і першої половини ХХ століття становить цілу епоху в розвитку не тільки української музики, але й системи музичного виховання. Вона характеризується загальним піднесенням національної духовності, становленням і зміцненням культури взагалі.

Метою статті є ознайомлення читачів із життєвим і творчим шляхом Ярослава Ярославенка (Вінцовського), особистість якого як композитора, громадського діяча, для широких

кіл є майже незнаною. І це тоді, коли його творча постать, активна музична та громадська діяльність, займають помітне місце в мистецькому житті Галичини поряд з такими музично-просвітницькими діячами, як Зиновій Лисько, Нестор Нижанківський, Василь Барвінський, Василь Безкоровайний та ін.

На сьогоднішній день ще не маємо окремих досліджень, присвячених життєвому шляху та творчому доробку Ярослава Ярославенка. Маємо тільки невелике дослідження Василя Лаби “Творець українських маршів Ярослав Ярославенко: життєвий та творчий шлях” написане у формі наукової монографії (Львів, 2000) та декілька статей. Зокрема про видавничу діяльність композитора написано у публікації Н. Никорак “Видавнича діяльність Ярослава Ярославенка і нотне видавництво “Торбан” (Записки НТШ, 2004).

Виклад основного матеріалу. Народився Ярослав Вінцовський 30 березня 1880 року в Дрогобичі в родині професора Львівської гімназії, українського письменника Дмитра Вінцовського. Охрещений був Ярослав-Теоділь (це друге ім'я, крім метрики, ніде більше не вживалося) в місцевій церкві св. Параскеви о. Андрієм Білецьким.